

וישמחו בך ישראל מקדשי שמך

[א] במדבר לא, ג

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל הָעָם לֵאמֹר הִחַלְצוּ מֵאֲתָכֶם אֲנָשִׁים לְצָבָא וַיְהִי עַל מִדְּוָן לְתַת נְקֻמַּת ה' בְּמִדְוָן:

[ב] רש"י שם

נקמת ה' - שהעומד כנגד ישראל כאילו עומד כנגד הקב"ה.

[ג] גור אריה שם

והיינו מפני שכתוב [יהושע ז, ט] "והכריתו את שמינו מן הארץ ומה תעשה לשמך הגדול", כי שם ה' נקרא על ישראל, ולפיכך העומד עליהם כאילו עומד על הקב"ה.

(1) מה הביאור בפסוק ביהושע? נראה על כך לקט מדברי המהר"ל.

[ד] לקט משאר ספרי המהר"ל

בנתיב העבודה פי"ח [א, קלח]: כתב: "שאם ח"ו יעשה כליה בישראל 'ומה תעשה לשמך הגדול', וכי יהא נקרא שמו הגדול על עצים ואבנים". ובדר"ח פ"ו מ"י [שמח]: כתב: "ישראל הם נבראים לעצמו יתברך, דהיינו שבישראל תולה אלקותו, כיון שנקרא שמו יתברך על ישראל. וזה שאמר הכתוב 'והכריתו את שמינו מן הארץ ומה תעשה לשמך הגדול'". ובנצח ישראל פי"י [סג]: כתב: "'ישראל' - לשון 'אל' מורה שיש בהם ענין אלקי... ולכך אמר הכתוב 'והכריתו וגו' ומה תעשה לשמך הגדול', שדבר זה מגיע אל שמו". וכן כתב שם בפרק סב [רכד]. ובאור חדש [תתקעב]: כתב: "המן הרשע רצה לאבד את ישראל... ואם אין ישראל, א"כ אין על השם יתברך שם עילה, דעל מי יהיה נקרא שם עילה. וכמו שאמר יהושע 'והכריתו וגו' ומה תעשה לשמך הגדול'... ודבר זה שהוא איבוד ישראל ח"ו, דבר זה נוגע אל השם יתברך".

(2) כמו כן נמצא יסוד זה מבואר בדברי הראשונים:

[ה] רמב"ן שמות ט, לו

רבי אברהם אמר כי לא הוצאתי אותם מארץ מצרים רק בעבור כי אשכון בתוכם, וזה [שמות ג, יב] "תעבדון את האלקים על ההר הזה". ויפה פירש, ואם כן יש בענין סוד גדול, כי כפי פשט הדבר השכינה בישראל צורך הדיוט, ולא צורך גבוה. אבל הוא כענין שאמר הכתוב [ישעיה מט, ג] ישראל אשר בך אתפאר. ואמר יהושע [יהושע ז, ט] ומה תעשה לשמך הגדול.

[ו] עבודת הקודש חלק העבודה, פרק ב [בביאור דברי הרמב"ן האלו]

הכוונה בזה כי לפי הפשט היה נראה כי השכינה בישראל צורך הדיוט היא, אבל על דרך הסוד אינו כן, אלא צורך גבוה... ואמר יהושע ומה תעשה לשמך הגדול, כלומר אם יכריתו האויבים את שמנו... כי מה תעשה לשמך הגדול. שאם אין אנו כאן, אין אני כאן.

[ז] תוספות סוכה מה. סד"ה אני

דכתיב ביחזקאל [א, א] "ואני בתוך הגולה", וקרא דכתיב בירמיה [מ, א] "והוא אסור בזיקים", כביכול הוא בעצמו, והיינו 'הושענא' שיושיע לעצמו.

(3) דברים אלו נמצאים מוגדרים היטב בפחד יצחק [על פי הרמב"ן דברים לב, כו].

[ח] פחד יצחק ר"ה מאמר יב, אות ט

בפרשת האזינו נאמר [דברים לב, כו-כז] "אמרתי אפאיהם אשביטה מאנוש זכרם לולי כעס אויב אגור פן ינכרו צרימו פן יאמרו ידנו רמה וגו'". ההשקפה הראשונה בדברים הללו גוזלת היא את מנוחתו של המתבונן בהם. כי לפי השקפה זו נמצא כי כל תקוות ישועתם של ישראל תלויה היא על החוט הזה של החשש "פן יאמרו". כי לכאורה הדברים הללו באים לדלג על קדושתם של ישראל ולומר דאפילו אם תסלק את מעלתם, מ"מ ראויים הם לישועה מצד כעסו של האויב. ובודאי כדאית היא השקפה כזו לגזול את מנוחתו של האדם המתבונן.

אבל לאמיתו של דבר אין זו אלא השקפה ראשונה. ההשקפה השנייה מעמידה את המתבונן על ההכרה כי החשש "פן יאמרו" אינו אלא גילוי פנימיות מעלתם של ישראל. כי כל עצמו של חשש זה ד"פן יאמרו" אינו בא אלא לגלות כי מציאות כבוד שמים בעולם ומציאות קיומם של ישראל "הא בהא תליא". "אתם עדי ואני קל" [ראה ישעיה מג, יב] בזמן שאתם עדי ואני קל, ובזמן שאין אתם עדי ואני קל כביכול [ספרי דברים לג, ה]. "אמרתי אפאיהם אשביטה מאנוש זכרם לולי כעס אויב אגור וגו'". מגור זה מפני כעסו של האויב אינו בא אלא לגלות מעלתם של ישראל. כי מבלעדי מציאותם, אין כביכול שום כח בעולם שיוכל להתנגד לכחו של כעס האויב הצר. "אמרתי אפאיהם אשביטה מאנוש זכרם לולי כעס אויב אגור". הדברים הללו אינם באים לדלג על קדושתם של ישראל ולומר דאפילו אם תסלק את מעלתם מ"מ ראויים הם לישועה מצד כעסו של האויב. אלא דאדרבא, הדברים הללו באים הם לספר קילוסם של ישראל ולומר, דמבלי ישועתם של ישראל אין מקום לכבודו כביכול.

(4) אך מדוע זה כך? מה הסבה המחייבת זיקה כזו בין כבוד שמים לישראל?

יסוד הדבר נמצא בדברי המהר"ל בתחילת דרשת שבת הגדול:

[ט] תחילת דרוש לשבת הגדול

כי אי אפשר שיהיה שום נמצא שיהיה, נברא לעצמו, שהדבר הזה לא יתן השכל שיהיה שום נברא בשביל עצמו, שא"כ היה נראה ח"ו שיש דבר זולת הש". וכן אמר הכתוב [דברים ד, ט] "וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד". ואין פירוש "אין עוד" כי אין עוד אלהים. אבל פירושו כי אין עוד דבר בעולם רק הש". כי כל הנבראים לא נבראו אלא למענהו יתברך, ואם לא כן לא היה נברא אותו נברא בעולם, רק הכל נברא בשביל לשבח ולפאר יוצרו ולעבדו, לפיכך אמר "אין עוד", כלומר כי אין בריאה עוד בנמצא, רק הכל הוא לשבח ולפאר הש". כי הכסא אשר ישב עליו בעל הכסא, אין לכסא שם בפני עצמו, רק כי הוא לישיבת בעל הכסא, אבל מצד עצמו אין מציאות לו. לפיכך הנבראים כולם אשר נבראו לשבח יוצרם ולפאר שם כבודו אין להם

שם בפני עצמם, והרי "אין עוד" ... שהאדם תחילת בריאתו וחיותו הוא לעבוד בוראו, אף אם אוכל ושותה להחיות נפשו, מאחר שתחילת בריאתו לכבודו, אף כאשר אוכל ושותה לקיים נפשו, הרי הוא עצמו נברא לכבוד הש"י, והכל הוא אל הש"י.

[י] אבות פ"ב מי"ב

וְכָל מַעֲשֵׂיךָ יְהִיּוּ לְשֵׁם שְׁמַיִם:

[יא] משלי ג, ו

בְּכָל דְרָכֶיךָ דַּעְהוּ וְהוּא יִישֶׁר אֶרְחֶיךָ:

(5) מדוע כל מעשי אדם צריכים להיות בשביל הקב"ה? מדוע אי אפשר שיעשה במסגרת ההלכה דבר לעצמו? הדבר מבואר היטב לפי דברי המהר"ל שלמדנו עתה.

(6) ראה המשך דברי המהר"ל שם בדרשת שבת הגדול, שהמשיך לבאר על פי זה דברים נפלאים.

(7) וכאן עולה התמיהה הגדולה; מה תפקידנו בעולם, הרי הכל הוא הקב"ה, והוא אינו זקוק לנו, א"כ מה מוטל עלינו? וכך ניסח שאלה זו מרן בעל הפחד יצחק;

[יב] הגר"י הוטנר זצ"ל [מובא ב"עלי שור" ח"ב, עמוד תקצו]

הפילוסופים של הגוים טורחים למצוא מקום עבור אלקות. כי תמונת עולמם היא בהיות עיקר מציאותם העולם, מתקשים לדחוק לתוכו את האלקים; המעמיקים שלנו מתקשים למצוא מקום לעולם, שהרי אלקות הוא הכל, ואיך אפשר לדחוק את מציאות העולם לתוכו [עד כאן ציטוט].

ובמלים אחרות; הוגי המחשבות של העמים נתחבטו בשאלה; מהו התפקיד של הקב"ה בעולמנו? ואילו הוגי הדעות של ישראל נתחבטו בשאלה; מהו התפקיד שלנו בעולמו של הקב"ה?

(8) התשובה היא על פי יסוד בגדרי מלכות וכבוד;

[יג] לקט מספרי המהר"ל

"אין מלך בלא עם" [תפארת ישראל פכ"א]. ובגבורות ה' פמ"ז כתב: "המלך... אי אפשר לו בלא עם אשר מלכותו עליהם, ואם אין עם, על מי ימלוך". ובאור חדש כתב: "כי המלך מצד מלכותו הוא מבקש עבדים וממשלה עליהם, שאין מלך בלא עם". ובנתיב התשובה פ"ג כתב: "כי הוא יתברך חפץ בעולם, כי אם אין הנבראים - על מי מלכותו יתברך". ובדרוש על התורה [כז]. כתב: "אם עם אין כאן, מלך אין כאן, כי אין מלך בלא עם".

[יד] ברכות ו.

אמר רבי אבין בר רב אדא אמר רבי יצחק, מניין שהקב"ה מניח תפילין, שנאמר 'נשבע ה' בימינו ובזרוע עוזו', 'בימינו' זו תורה... 'ובזרוע עזו' אלו תפילין, שנאמר 'ה' עזו לעמו יתן'... הני תפילין דמרי עלמא מה כתיב בהו, אמר ליה 'ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ'. ומי משתבח קודשא בריך הוא בשבחייהו דישיראל, אין, דכתיב 'את ה' האמרת היום', וכתיב 'וה' האמירך היום', אמר להם הקב"ה לישיראל אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם, ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם; אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם, שנאמר 'שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד', ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם שנאמר 'ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ'.

[טו] באר הגולה באר הרביעי [עד:]

תפילין דמארי עלמא "עטרת זקנים בני בנים", שהאב מתעטר בבנים, כאשר הבנים יש להם שבח. ולפיכך הוא יתברך מתעטר בשבח בניו, והם התפילין של הקב"ה. ואל תתמה כי איך שייך לומר דבר זה, שיהיה הוא יתברך אשר הוא שלם בכל השלימות, יהיה מתעטר ומשתבח בשבח עלוליו, אשר הם מעשי ידיו. שדבר זה אין שאלה כלל, כי הכתוב שאומר "עטרת זקנים בני בנים" רוצה לומר כי שבח זה הוא מצד הזולת, והוא תוספת שבח. כי השבח שהוא אל הש"י בוודאי לדבר זה אין סוף, רק כי שבח זה ופאר זה הוא מצד הזולת, והוא תוספת שבח... שדבר זה הוא תוספת פאר שהוא מצד הזולת.

וכאשר תבין עניין התפילין האלו, תבין ותדע היתר השאלה הגדולה ששאלו, למה ברא השם יתברך את הנבראים כלם... ומפני זה באו חכמים לבאר תשובת שאלה זאת, כי העולם נברא לעצמו, כי אף על גב שהעוה"ז הוא עלול, ואין העלול במדרגת העילה, מ"מ יש כאן תוספת מעלה אל העילה מצד העלול. ולפיכך הוא יתברך מניח תפילין, שהתפילין הן פאר על בעל התפילין. וכך יש אל השם יתברך מן הנמצאים שהם זולתו, פאר נוסף מן הזולת, שהם הנמצאים, כמו שהתפילין מן האדם פאר נוסף על האדם. ואין דומה תואר זה לשאר התארים שיקרא הוא יתברך 'גבור' 'חכם' ו'בעל יכולת', שהשבח הזה מצד השם יתברך שהוא בעל יכולת חכם גבור, אבל תואר זה הוא בעניין אחר, שהוא תאר מצד הנבראים מה שהוא יתברך מתואר בשלימות הנמצאים, והוא שלימות ומעלת ישראל, ודבר זה הם התפילין. וזה מה שאמרו הקב"ה מניח תפילין שהם פאר נוסף. ובמאמר הזה באו להודיע בחכמתם הרמה שהקב"ה ברא הנמצאים במה שהנמצאים הם שבח אליו. ולכך אמר הכתוב (משלי ט"ז) "כל פעל ה' למענהו", וזה מורה התפילין דמארי עלמא. ונתבאר לך דברים גדולים ונוראים.

(9) זו המסגרת שבה אנו פועלים. וזהו חסד הקב"ה שהמציא בעבורנו תפקיד כה מרומם.

[טז] אבני אליהו [שחרית]

"טוב יצר כבוד לשמו". שמעתי מאבא מארי הגאון זצלה"ה על דרך "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו וגו'" [ישעיה מג, ז]. האומנם "שמים ושמי השמים לא יכללוהו" [דה"ב ב, ה], הוא רוצה בכבוד השפלים שבעולם השפל. וכל העולמות העליונים משמשים ונותנים מאור ושפע לעולם התחתון בעבור יתנו כבוד לשמו. וזהו טוב שאין למעלה ממנו שיצר כבוד לשמו.

(10) המיוחדים לתפקיד זה הם דוקא ישראל, המקיימים המצוות, וכמבואר בגו"א שלפנינו;

[יז] רש"י בראשית א, א

בראשית ברא - דרשו רבותינו בשביל התורה שנקראת [משלי ח, כב] "ראשית דרכו", ובשביל ישראל שנקראו [ירמיה ב, ג] "ראשית תבואתו".

[יח] גור אריה שם

ויראה לומר מה שנברא העולם בשביל אלו ב' דברים, דכתיב (משלי טז, ד) "כל פעל ה' למענהו", רוצה לומר כל מה שנברא בעולם בשביל הקב"ה נברא, ולכבודו נברא (יומא לח), "כל הנקרא בשמי לכבודי בראתי" (ישעיה מג, ז), ואין כבוד מן הנבראים אלא כאשר יקיימו את מצוותיו ועובדים אותו. ואין זה רק באומה הישראלית, ועליהם נאמר (שם פסוק כא) "עם זו יצרתי לי תהלתי יספרו", שלכן יצרתי אותם כדי שיספרו תהלתי, וישראל אינם עובדים להקב"ה אלא במצוותיו, שמקיימים את התורה, וזה בשביל ישראל ובשביל התורה נברא העולם. וכל שאר העולם נברא בשביל ישראל

(11) כיצד ישראל, יותר משאר האומות, משתלבים במלכות ה' נראה בג' מקומות את דברי המהר"ל;

[יט] נר מצוה [ח]

מצד החסרון הזה שהיה בבריאה עמדו ארבע מלכיות אלו, שלקחו המלכות מן ישראל, אשר האומה הזאת נבראת לכבוד השם יתברך, וכדכתיב (ישעיה מג, כא) "עם זו יצרתי לי תהלתי יספרו". ואילו ארבע מלכיות שנחלו המלכות מן ישראל הם מבטלים כבודו יתברך בעולם הזה התחתון. כי אף ימצא בהם דבר מה שנותנים כבוד לשמו יתברך, הלא לא מעוקצם ולא מדובשם השם יתברך חפץ, כי עיקר כבודו מה שהוא יתברך אחד בעולמו ואין זולתו, דבר זה ממעטים האומות. ולא נבראו לזה רק ישראל שהם עם אחד, כמו שרמז הכתוב (ישעיה מג, כא) "עם זו יצרתי לי תהלתי יספרו". כי מה שאמר עם "זו" במספרו י"ג, והוא מספר אחד. כי ישראל הם י"ג שבטים עם שבט לוי, כי אפרים ומנשה שנים הם. וכמו שהוא מלת "אחד" כן היו השבטים.

[כ] נצח ישראל ר"פ יג

כאשר תתבונן במעלת ישראל תדע כי לא דבר זה בלבד מה שישאר חלק השם יתברך, וכמו שמעיד עליהם השם של "ישראל" שחתם השם בשמם, [אלא] כי אין לישראל בעצמם שום מציאות ושום היות רק בו יתברך. ולא תאמר אף אם הם חלק ה', מכל מקום הם בריאה לעצמם, אל תאמר כך, אבל הם לגמרי אל השם יתברך, עד כי בטל מציאות עצמם אל השם יתברך. ודבר זה נראה באומה הזאת, שעל יחוד שמו וקידוש שמו בעולמו ולקיים תורתו היו מבטלים עצמם ונותנים עצמם לכל מיני הפסד. וזהו ענין קדימת "נעשה" ל"נשמע" שאמרו ישראל (שמות כד, ז), כי אין ישראל נמשכים לרצונם כלל, רק לרצון העלה ברוך הוא, והם נופשם אל השם יתברך, ולא שייך בזה להקדים "נשמע" ל"נעשה" כאילו היה תלויים בדעתם וברצונם, אבל אינם תלויים בדעתם וברצונם כלל.

[כא] ויקרא כו, ח

וְרָדְפוּ מִמֶּם חֲמִשָּׁה מְאַה וּמְאַה מִמֶּם רִבְבָה יְרָדְפוּ וְנִפְלְאוּ אֵיכִיכֶם לַפְּנִיכֶם לְחֶרֶב:

[כב] רש"י שם

וכי כך הוא החשבון, והלא לא היה צריך לומר אלא "מאה מכם שני אלפים ירדפו", אלא אינו דומה מועטין העושין את התורה, למרובין העושין את התורה.

[כג] גו"א ר"פ בחוקתי

והקשה הרא"ם, אם כן "איכה ירדוף אחד אלף ושנים ניסו רבבה" (דברים לב, ל) יקשה לך גם כן שהיה לו לומר "ושנים ניסו שני אלפים" ... דודאי כתב "אחד ירדוף אלף ושנים ניסו רבבה", מפני כי הנרדפים כיון שהשם יתברך הסגידם, אינם מבקשים הם כלל לעמוד נגד הרודפים, שהרי אין השם יתברך עם האומות, רק שהסגיד ישראל והחליש אותם. ובדאי אין הנרדפים נעורים זה מזה לעמוד נגד הרודפים, כי אין עזר זה מזה רק כשהם מתעוררים בגבורה, אז נעורים זה מזה. אבל אלו הנרדפים אין מבקשים ללחום, כיון שהשם יתברך הסגידם, אין יבקשו לעשות גבורה ולהיות נעורים זה מזה. ולכן אמר "אחד ירדוף אלף", שאין לאחד עזר, רודף אלף. אבל יותר מזה לא יוכל לרדוף, אף על גב שאין הנרדפים מבקשים לעמוד נגד הרודף. אבל אם הם שנים הרודפים, שהם נעורים זה מזה, רודפים רבבה, כי הנרדפים אין מבקשים לעמוד נגד האויב, שהשם יתברך הסגיד אותם, ולפיכך אין נעורים זה מזה. כי העזר זה מזה אינו רק כשהם רוצים לעשות מעשה לרדוף אחריהם, והם מתעוררים בגבורה, אז נעזר זה מזה. אבל במקום הזה, שישאר רודפים האומות, שגבורת ישראל שהשם יתברך עמהם, ואין הקב"ה מסגיד האומות, וכל אדם בעולם עומד נגד אויביו, ואם כן גם האומות נעורים זה מזה, שלא הסגיד אותם השם. וכיון שגם הנרדפים נעורים זה מזה, היה לו לומר "ומאה שני אלפים ירדפו", שהנרדפים נעורים זה מזה, והרודפים גם כן נעורים זה מזה. וזה פשוט ונכון באין ספק.

(12) כדאי לזכור יסוד זה שנשמע בפעם הבאה את השאלה אודות חורבן אירופה, מדוע לא נלחמו היהודים בחזרה. אין זה אלא מעלת ישראל בהתגלמותה.

(13) אלו הדברים הם עומק דברי רש"י שפתחנו בהם, שהנלחם נגד ישראל נלחם נגד הקב"ה. אשרינו ומה טוב חלקנו ומה נעים ירושתנו.

(14) כל זה בנוגע לישראל, המראים בגופם שאין עוד מלבדו.

(15) מי הוריש לנו תכונה זו? מיהו ה"אבא" שלנו בקטע זה?

[כד] נצח ישראל פ"ג

כי מצד שיצחק מסר נפשו אל השם יתברך, דבר זה מורה על שיצחק הוא אל השם יתברך לגמרי. כי יצחק מסר נפשו אל השם יתברך, ואינו נפרד מן השם יתברך, כי יש ליצחק דביקות אל ה' יתברך, והוא עמו יתברך לגמרי, כי יצחק מסר נפשו אל ה' יתברך, וביטל עצמו אל השם יתברך, הרי אין לו הבדל מאתו יתברך. הרי התבאר לך כי אין פירוד לישראל מן השם יתברך כלל, אבל מצד עצמם של ישראל אין כח להם כלל, ואין עזר להם מצד עצמם.

(16) עמוד והבט כיצד דברים אלו מיישבים מדרש תמוה;

[כה] תנחומא ראה אות ח

"ואתן לך ארץ חמדה" (ירמיה ג), ארץ שחמדה אבות העולם.
[א] אברהם נתאווה לה, שכן הוא אומר (בראשית יד) "ויאמר ה' אלקים במה אדע כי אירשנה".

[ב] יצחק נתאוה לה, שנאמר לו (בראשית כו) "גור בארץ הזאת ואהיה עמך ואברכך כי לך ולזרעך אתן את כל הארצות האל".

[ג] יעקב נתאוה לה, שנאמר (שם כח) "אם יהיה אלקים עמדי וגו' ושבתי בשלום אל בית אבי".

[ד] אף משה נתאוה לה, שנאמר (דברים ג) "ואתחנן אל ה' וגו' אעברה נא ואראה וגו'".

[ה] דוד נתאוה לה, שנאמר (תהלים פד) "בחרתי הסתופף בבית ה'".

הוי "ואתן לך ארץ חמדה", ארץ שחמדו לה האבות.

(17) מהי הראיה מיצחק שהוא התאוה לארץ ישראל, הרי מדובר במה שנאמר לו, ולא במה שהוא עצמו אמר, וכיצד ניתן להוכיח מכך שיצחק גופיה התאוה לארץ ישראל?

(18) אלא הם הם הדברים; מציאותו של יצחק היא התבטלות מוחלטת לרצון ה'. אין יצחק ורצון ה' שני דברים תואמים זהים, אלא הם דבר אחד ממש. כי מיצחק קבלנו את מהותנו האומרת "אין עוד מלבדו", ושה' אחד.

(19) ויש בזה הטעמה מיוחדת; ישנם שלשה עשר עיקרים של אמונתנו כפי שקבעם הרמב"ם בהקדמתו לפרק חלק [וכן מה שישראל אומרים ב"אני מאמין" לאחר שחרית]. ולכאורה יש כאן השמטה גדולה, והיא; בחירת עם ישראל לעם סגולה, שאינה מופיעה בעיקרים אלו, ותיבת "ישראל" לא הזכרה אפילו פעם אחת. והשאלה העולה מאיליה היא, כיצד עיקר יסודי זה נעדר מעיקרי אמונתנו [זו הערה אלימתא ששמעתייה מפי מו"ר זצוק"ל].

(20) ונראה ליישב זאת על פי יסוד המהר"ל שלמדנו כאן; אין לישראל שום חשיבות עצמית מלבד היותם מרכבה למקום, ודרכם יתקיים הערך של "להכיר את שמו בעולמו". לכך ישראל לא הזכרו בפני עצמם בשלשה עשר עיקרים, כי אין להם חשיבות בפני עצמם. ואילו החשיבות שלמענה נבראו [להודיע מעשיו לבאי עולם, להכיר את שמו בעולמו] (לשונו בגבורות ה' ר"פ ג), אכן היא הזכרה בעיקר הראשון והשני, והם: "אני מאמין באמונה שלמה שהבורא יתברך שמו הוא בורא ומנהיג לכל הברואים, והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים. [ב] אני מאמין באמונה שלמה שהבורא יתברך שמו הוא יחיד, ואין יחידות כמוהו בשום פנים, והוא לבדו אלקינו, היה הוה ויהיה".